

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

Apare: DUMINECA

<p>Prețul Abonamentului: Pentru Austro-Ungaria pe an . . 10 coroane pe $\frac{1}{2}$ an . . 5 " " " România și străinătate pe an . 14 franci pe $\frac{1}{2}$ an . 7 " "</p>	<p>Prețul inserțiunilor: Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte, 6 cor., până la 200 de cu- vinte, 8 cor., de aci în sus 10 cor.</p>	<p>Correspondențele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ“; cără banii de prenumerațiune și inserțiuni la ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipogramei diecesane în Caransebeș</p>
---	--	--

Reflexiuni asupra Congresului

Eram cu toții cuprinși de îngrijire și nemulțămire văzând că s'a împedat ținerea congresului nostru național bisericesc la termenul fixat de statutul organic. Îngrijirea trebuia să ne cuprindă văzând că se nesocotesc dispozițiunile legii noastre fundamentale bisericesci, ca așa de ușor să trece peste dispozițiuni sancționate. Dară îngrijirea și nemulțămirea era motivată și din acel punct de vedere, că în timpuri grele și critice pentru biserică multe trebuie să fie cestiunile ce își așteaptă soluțiune din partea congresului, a căror amânare sunt numai spre dauna bisericeii.

A sosit în cele din urmă și ziua dorită, de a vedea convocat Congresul, deși trebuie să se observe, că scurtul timp între convocare și întrunire va fi contribuit mult, ca congresul să nu fie cercetat în așa măsură, cum ar fi fost de așteptat.

Acuma, după ce s'a încheiat Congresul, și după ce am luat cunoștință din diferitele jurnale despre cele petrecute acolo, judecăm asupra activității lui și ne formăm sentință favorabilă sau nefavorabilă, după cum adecă ne mulțămesc sau nu ne mulțămesc Congresul.

Durere, nu putem fi mulțămiți cu el; densusl nu ne inspiră însuflețire, și mângăere, ne-a înavuțit numai cu o esperință tristă și dureroasă, și a produs o nemulțămire și iritațiune ca să nu zicem indignațiune, în o mare parte a credincioșilor bisericeii noastre din eparhia noastră.

Cu părere de rău am văzut, că cestiuni importante și vitale sau nu s'au pertractat de feliu, sau ele s'au pertractat cam în fuga mare. Așa nu s'a ocupat Congresul cu o cestiune cardinală, adecă cu ingerințele în școalele noastre confesionale, nu s'a ocupat nici cu rezultatele conferinței mixte, ținute în Vêrșeț, în cauza despărțirii hierarhice, despre carea s'a fost luat la timpul său notiță atât în zia-

rele noastre cât și în cele străine; în fugă și ușor s'a trecut peste cestiunea regulării dotațiunii proțesci, ce se intenționează de guvern. Cam în fugă și ușor s'a trecut asupra propunerilor (pripite) ale Consistoriului metropolitan cu privire la situațiunea ce se crează bisericeii prin noauale legi politico-bisericesci.

Dară ce să zicem despre călcarea statutului organic prin concludul luat în cauza arondării cercurilor electorale pe teritoriul fostului ~~confiniu~~ militar?

Noi așa credem, că congresul are datorința sântă a priveghia, ca legea noastră fundamentală să se observe și respecteze atât de fiii bisericeii, cât și de cei străini de biserică noastră, odată ce ea are sancțiune preainaltă. Noi am aștepta, ca Congresul însuși să servească ca model întru respectarea statutului organic tuturor organelor bisericesci. Acuma însă ce vedem? Însuș Congresul desconsideră apriatele dispozițiuni ale acestui statut organic, carele are menirea să servească ca peatră fundamentală și neclătită a edificiului organismului nostru bisericesc. Ce exemplu vor lua organele subalterne și credincioșii noștri din o astfel de purcedere?

În §. 146 al statutului organic se zic următoarele: „Congresul național bisericesc constă din 30 reprezentanți din cler și 60 reprezentanți mireni; prin urmare fie-care diecesă trimite la congresul național câte 10 deputați din cler și câte 20 din mireni. *Dintre deputații mireni ai diecesei Caransebeșului 10 cad pre confiniul militar.*“ Aceasta dispozițiune credem, e destul de clară.

Dară aceasta dispozițiune a statutului organic e cuprinsă și în articolul de lege IX din 1868.

Acestea sunt legi și trebuie observate chiar și de Congres. Congresul nu stă deasupra legii ci stă sub lege, este subordonat ei și trebuie să o observe ori îi place, ori nu-i place.

Cu toate acestea ce vedem că face congresul? Cu o majoritate de 3 voturi (și nu 4) decide, ca arondarea să se facă fără considerare la statutul organic și la articolul de lege IX din 1868.

Și cum s'a pledat pentru călcarea legii? Raportorul comisiunii organizatoare în referada sa zice, că confiniul militarilor singur cu 135.000 suflete până acuma a trimis 10 deputați mireni pe temeiul unui privilegiu, eară partea c-alaltă a diecezei cu 240.000 suflete tot numai 10, și că sinodul diecesan din Caransebeș, cu majoritate a propus egalizarea dreptului de alegere pentru întreaga eparhie, — *ceace simplu e un neadevăr.*

Căci, confiniul militarilor nu pe temeiul unui privilegiu, ci pe temeiul legii, trimite 10 deputați mireni, și nu are 135.000 de suflete, ci 153.667 de suflete, (care număr se va mai mări prin despărțirea hierarhică, ce sperăm că se va efectui încă în unele comune ale confiniului militarilor); apoi, sinodul eparhial nu a propus egalizarea dreptului de alegere pentru întreaga eparhie.

Că sinodul eparhial nu s'a învoit cu arondarea proiectată, putem vedea din protocolul sinodului eparhial din 1893, în carele sub Nr. prot. 83 cetim următorul conclud: „Proiectul de arondare compus conform §. 148 din statutul organic se substerne Prea Venerabilului Consistoriu metropolitan, pentru de a satisface în chipul acesta apriatei însărcinări primite în aceasta privință; dar Sinodul eparhial nu aderează la indigetățiunile date prin concludul consistorial metropolitan ddto 20 August 1891 Nr. 112 M. deoarece nu privesce de abrogate dispozițiunile §. 146 din statutul organic și §. 6 din art. de lege IX. din 1868 și prin urmare Sinodul eparhial este pre lângă împărțirea cea vechie.“

Acei domni, chiar și domnul deputat Coriolan Bredicean, cari au fost în 1893 membri ai sinodului eparhial își vor aduce aminte cum s'a adus acest conclud. Vor sci foarte bine, că dl Ilie Curescu a fost făcut propunerea, ca să nu se trimită Consistoriului metropolitan nici un proiect compus cu abatere dela clara dispusețiune a legii. D-Sa însă și-a retras această propunere, când un ilustru și de grăniceri foarte stimat domn, împreună cu dl Constantin Radulescu și-a exprimat dorința ca să o retragă, ca nu cumva să se pară, că sinodul pășese brusc față de consistoriul metropolitan, adăugându-se apoi, că „acolo (în congres) tot noi vom fi și vom apăra drepturile grănicerilor.“

Mult ne doare, că aci atinsul ilustru bărbat a fost adus în pusățiunea de a abandona în Congres aceea, la ce și D-Sa a contribuit în sinodul nostru eparhial. Dară toată vina e dl Bredicean, carele a susținut, că a vorbit cu fruntașii grănicerilor (a și numit pe doi cu numele), și acestia i-au comunicat, că nu au nimica contra arondării noaue; ceea-ce, însă nu corespunde adevărului, după cum suntem informați de cătră o persoană la carea

s'a provocat D-Sa. E, această procedură nu e deamă de dl Bredicean, și D-Sa ar trebui să scie, că nu e bine a înforma neesact și astfel a aduce în lumină falsă pe acel bărbat, la carele noi mult ținem.

Dară dl Bredicean nu s'a mulțemit numai cu darea de informațiuni neesacte, ci a ținut de convenabil cu pozițiunea sa de deputat ales în un cerc grăniceresc a și vorbi în congres contra drepturilor sancționate a grănicerilor, resp. a alegătorilor săi, accentuând, că D-Sa nu are să capete mandat dela alegătorii săi, își are convingerile sale și nu-i pasă că vine în contradicție cu interesele alegătorilor săi. Aceasta de altmintrelea e o cestiune de gust, și atinge mai de aproape pe alegătorii D-Sale, cari întru adevăr nu pot da mandate deputatului, dară au dreptul a pretinde dela dănsul, ca să le respecte drepturile câștigate cu multe jertfe, și să nu lucre contra acestor drepturi, și este încă ceva ce pe deputat îl deobligă la aceasta.

Voim să mai atingem, că este trist lucru a vedea pe un bărbat, carele între alte împrejurări, înțelegem în luptele politice, accentuează și pretinde necontent ca legile esistente să se esecutive până ce ele nu sunt abrogate, eară în biserică pretinde ca legea să nu fie băgată în samă, declarându-o de privilegiu ce nu convine în aceste timpuri de liberalism. Da, vedem și noi, ni-a arătat-o și D-Sa, că liberalismului timpului de acuma nu-i convine dreptul cuiva, fie acel drept și sancționat în o lege fundamentală, — dară trebuie să se scie, că chiar liberalismul cel adevărat, liberalismul ce trebuie să domnească în biserică cere imperativ ca să respectăm dreptul fiecăruia.

Dl Bredicean a voit să secere aplause, a și fost aplaudat, pentru ce nu-l invidiem, dară D-Sa, precum și „Telegraful român“ carele zice, că vorbirea D-Sale a avut efect sdrobotiu, trebuie să scie, că pe noi vorbirea ținută nu ne-au sdrobotit, ci ne-au indignat preste măsură.

La cuvintele batjocuritoare ale raportorului comisiunii organizatoare: „granița nu mai există, grănicerii să lucre se o mai întemeieze, și apoi haid și noi cu ei, le vom da eară ajutoriu și privilegiu...“ observăm numai atâta, că n'ar trebui să se arunce astfel de batjocuri în fața unui popor întreg, carele în nenumărate rânduri și-a vârsat sângele pentru apărarea vetrei strămoșesci și a bisericei. Grănicerii n'au cerut ajutoriu și privilegiu nici dela dl raportor nici dela congres, ci ei cer pur și simplu numai respectarea dreptului lor în biserică.

Dacă nu putem aproba batjocura folosită de dl raportor la adresa grănicerilor, cu atâta mai mult trebuie să ne exprimăm părerea de rău, că de pe înaltul scaun presidial s'au făcut observarea, că grănicerii sunt morți.

Respectăm mult demnitatea arhierescă, cu carea este investit ÎnaltPrea Sânția Sa, și de aceea nu

ne aflăm îndemnați a ne lăsa în espectorăționi, hotărît însă trebuie să reflectăm că grânicerii sînt vii, și cu ajutorul lui Dumnezeu vor arăta și pe viitoriu că sînt vii.

„Constituționalismul nu s'a introdus ca să supere, ci ca să mulțumească,“ a zis Prea Sfințitul Episcop Nicolae Popea, în congresul de acum; n'ar strica să se aibă aceasta totdeauna în vedere.

T.

Congresul național-bisericesc

(Continuare)

Urmează la ordinea zilei raportul comisiunii finanțare în cauza „Regulamentului despre administrarea afacerilor episcopesci,“ carea prin referentul ei dl Traian Barzu arată că încă la congresul din 1868, s'a prezentat de către Ilustritatea Sa dl septemvir Ioan cav. de Pușcariu, un proiect pentru regularea uniformă a averilor bisericesci în întreaga metropolie, care atunci nu s'a pertractat, ci numai s'a alăturat la protocolul din acel an. În congresul din 1881 apoi, la propunerea dlui deputat Partenie Cosma, consistoriul metropolitan a primit însărcinarea, ca pe baza materialului cuprins în proiectul de regulament mai sus amintit, să compună un nou proiect pentru regularea uniformă a afacerilor noastre episcopesci în întreaga metropolie.

Urmând consistoriul metropolitan acestei însărcinări, a și elaborat un proiect de regulament asupra căruia însă în anul 1888 Ven. Sinod eparhial din Arad s'a pronunțat astfel: „fiind referințele diecesei aradane diferite de acelea din celelalte diecese surori, nu se pot suscepe în unul și același regulament, căci nu s'ar potrivi, ear' dacă totuși s'ar suscepe, atunci deoparte nu s'ar putea executa, ear de altă parte ar putea cauza nemulțumirea diecesanilor și prin aceasta și daune morale.“

Venerabilul Sinod eparhial din Caransebeș s'au pronunțat astfel:

„Proiectul de regulament de față, în unele puncte e contrariu cu dispozițiunile cuprinse în statutul organic, în altele echivoc, dând privilegii la interpretări false și păgubitoare interesului bisericesc. El rupînd cu praxa de până acum, observată la administrarea averilor bisericesci, basată pe normele luate de către toate trei eparhiile sufragane, împărțite și deja puse în lucrare de mai mulți ani, și avînd acest proiect de regulament tendința de a introduce în administrația averilor bisericesci unele dispozițiuni, care se practică numai la autoritățile civile din afară, cari autorități sînt instituite de totul pe alte baze și cu alt aparat ca ale noastre cele bisericesci, și fiind unele dispozițiuni chiar ne-realisabile; sinodul eparhial decide, ca proiectul de regulament, pentru afacerile economice în metropolie,

să se retrimită prea ven. consistoriul metropolitan, cu recercarea, ca măritul congres să se restrîngă numai la afacerile economice ale consistoriului metropolitan...“

Ven. sinod arhidiecesan nu s'a pronunțat în meritul cauzei.

Ear' preavener. consistoriul metropolitan, a raportat congresului din 1891 următoarele:

„Regularea afacerilor episcopesci în metropolie prin un regulament uniform pentru toate trei eparhiile, întîmpină greutăți până acum ne învinse, în considerarea că eparhiile își au regulamentele lor speciale puse în aplicare de ani de zile, ear' organele administrative în comunele noastre bisericesci încă n'au ajuns a aplica cu toată exactitatea nici chiar regulamentele existente.

„Ar fi o încercare de tot riscată și ar produce o confuziune generală, dacă li-s'ar impune în mod grăbit un regulament nou, cu norme nouă și li-s'ar cere să se acomodeze aceluia...“

Măritul congres din acel an, pe lângă toată stăruința sinoadelor eparhiale din Arad și Caransebeș și a consistoriului metropolitan, a insistat din nou, ca să se compună și prezenteze proximalui congres un proiect de regulament pentru uniformarea afacerilor episcopesci în întreaga metropolie.

Conformându-se consistoriul metropolitan acestei hotărîri congresuale, a elaborat un nou proiect de regulament pentru administrarea uniformă a averilor bisericesci, pe care l'a comunicat sinoadelor noastre eparhiale, pentruca să se pronunțe asupra lor. Precum se vede din actele referitoare la această cauză, singur numai sinodul eparhial al Caransebeșului s'a pronunțat în cauză astfel:

„De oare-ce conform constituțiunii noastre bisericesci, fie-care eparhie își poate regula independent de celelalte eparhii afacerile sale episcopesci, prin regulamentul proiectat s'ar introduce în administrațiune o centralizare, a cărei necesitate nu se impune, a cărei practicabilitate — în vederea organizațiunii de acum a consistoriului metropolitan — este problematică; și a cărei îndreptățire nu se recunoaște. Drept-aceea, ne putînd adera la principiul adoptat și la intențiunea urmărită în proiectul de sub întrebare, și nesimțînd necesitatea unei reforme în administrarea averilor bisericesci, care în diecesa noastră este regulată prin normative speciale: Sinodul eparhial nu poate intra în pertractarea specială a materialului.“

Din cele expuse comisiunea financiară și-a câștigat convingerea, că sinoadele eparhiale nu aderează la intențiunea urmărită de măritul congres în cauza regulării uniforme a afacerilor episcopesci și că dinsele au nedumerirea, că prin această regulare s'ar vătîma dreptul lor de autonomie.

Apoi raportorul comisiunii descoperă că cauza aceasta au dat ansă la desbateri îndelungate în comisiune și că rezultatul acestor desbateri a fost, că

comisiunea în unanimitate a adoptat următoarea propunere:

„Congresul enunță, că nu este de lipsă a regula afacerile episcopesci în metropolia întreagă, și deci nu intră în desbaterea meritorie a proiectului de regulament din cestiune, prezentat de către consist. metropolitan, fiindcă:

1. Conform punct I. din dispozițiunile statului nostru organic fiecare eparhie și poate regula afacerile sale episcopesci independent de celelalte eparhii, iar prin regulamentul din cestiune eparhiile se lipsesc de acest drept cardinal al lor, fără ca această ingerință în afacerile interne ale eparhiilor să fie justificată prin interese bisericesci mai înalte, neavând singuraticile eparhii între sine nici o cauză comună, care se reclame o procedură uniformă.

2. Deoarece în regulamentul din cestiune se admite dreptul de apelațiune la consistoriul metropolitan în toate afacerile episcopesci, ceea ce e în vedită contrazicere cu spiritul și cu dispozițiunile apriate ale statutului organic, căci §§. 166 și 167 din statut, prin care s'au stabilit cauzele apelabile la consistoriul metropolitan, arată lămurit că afacerile de natură episcopescă administrativă nu sunt cuprinse între cele apelabile.

3. Fiindcă consistoriul metropolitan nu este astfel organizat, încât se poată corespunde datorințelor ce i-se impun prin amintitul regulament, căci prin admiterea apelabilității în toate afacerile episcopesci, agendele consistoriului metropolitan s'ar înmulți foarte, și deci administrațiunea averilor bisericesci numai s'ar complica fără vre-un folos practic, și fără vre-o necesitate simțită.

4. În fine deoarece acum afacerile episcopesci în toate trei eparhiile sunt deja regulate prin normative speciale, cari sunt puse de mai mulți ani în praxă, și s'au dovedit de corespunzătoare, iar prin introducerea unui regulament nou și scoaterea din vigoare a celor existente, s'ar cauza spese și greutatea nejustificabile.

Cu aceasta ședința congresului s'a încheiat anunțându-se cea următoare pe după amiază la 5 oare.

În ședința de după amiază dl Partenie Cosma, după ce și D-sa face un istoric mai lung a cauzei continuă:

„Și acum după o muncă grea de atâta ani, vine comisiunea financiară, și prin raportorul său cu un zel și cu un foc vrednic de o cauză mai bună, *ne învinuesce*, că noi, când năsuim să regulăm afacerile episcopesci, afacerile de avere ale bisericești în mod uniform în întreaga metropolie de jos până sus, nu facem nici mai mult nici mai puțin, decât violăm legea noastră fundamentală: Statutul organic, prevaricăm în dreptul sinoadelor eparhiale, pentru că numai ele sunt îndreptățite a regula afacerile episcopesci, fiecare pentru eparhia sa, iar noi

congresul numai cu administrarea averilor metropoliei ca atare ne putem ocupa.

„Dar să-mi arate dl referent, carele trage la îndoială competența congresului în cestiuni de „regulare“, acel § al statului organic, carele autorizază pe sinoadele eparhiale, ca se reguleze asemenea cestiuni în eparhii.

„Nu va fi în stare dl raportor, ca să-mi dovedească aceasta, pentru că §-ul 96 al stat. org. carele normează tacșativ competența sinodului eparhial, nu cunoaște astfel de drept al sinodului, ci în punctul 3 îl mărginește la: „îngrijirea și controlarea averii mișcătoare și nemișcătoare a realităților și fondurilor, *cari sunc proprietatea eparhiei*“, din contră eu îi dovedesc cu §-ul 154 al statului org. că numai congresul are acest drept.

„Nu pricep: pentru ce se feresc organele diecesane așa de tare de controla organelor metropolitane chiar în cestiunile de avere?

„Se zice, că în proiectul acesta este admisă apelabilitatea la consistoriul metropolitan în prea multe cauze secundare, prin ce s'ar împedecă administrarea averilor bisericesci fără nici o necesitate.

„Ei bine! dacă aceasta nu le convine dieceselor, de ce nu și-au făcut observările în această direcțiune, ca aci în congres la desbaterea specială a proiectului să le considerăm?

„Sinoadele eparhiale însă la repetitele provocări ale congresului nu și-au luat osteneala, ca să studieze proiectul și să-și facă observările asupra *textului* proiectului, ci două din ele, cel arhidieceșan și cel aradan, nici nu ne-au răspuns de loc, iar al Caransebeșului ne deneagă categoric dreptul de a regula afacerile episcopesci în întreaga metropolie, reclamând acest drept pentru sinoadele eparhiale.

„Dacă dl raportor cu provocare la §-l 168 din Stat. org. deneagă dreptul senatului episcopesc al consistoriului metropolitan de a decide în instanța ultimă cauzele episcopesci apelate, îl întreb eu, cu ce drept pretind consistoriile eparhiale, ca comunele bisericesci, să subștearnă la ele rațiociniile și preliminarile parohiale spre reviziune, cu ce drept decid cauzele episcopesci din parohii apelate la consistoriu, pentru că §-l 132 al Stat. org. care normează competența senatului episcopesc al consistoriului eparhial nu cunoaște alte afaceri decât numai cele privitoare la averea episcopiei?

„Sinoadele, care prin atitudinea lor neaplicabilă nici acuma după o lucrare de 14 ani, nu ne dau mână de ajutoriu, ca să regulăm această afacere, ar merita o procedură cât de aspră față cu ele din partea congresului, eu însă nu voi să propun luarea de măsuri disciplinare, pentru că știu cum să petrec astfel de afaceri prin sinoade. Nime nu-și ie osteneala să citească, elaborate așa voluminoase cum este și acesta, ci la finea sesiunii primesc

propunerea referentului ori-cum ar fi ea, numai ca să termine și să se poată întoarce acasă la ale sale.

„Nu propun nici chiar aceea, ce ar fi mai corect în situația actuală, adică, ca raportul comisiunii financiare să se iee dela ordinea zilei, ear proiectul din cestiune să se transpună la comisiunea organizatoare cu îndrumarea, că încă în sesiunea presentă să vină cu propunere asupra lui, ci voină a da ocaziune sinoadelor eparhiale, ca să-și emendeze greșala din trecut, propun, ca consistoriul metropolitan să le provoace de nou, ca în procsima sesiune să pertracteze în merit textul acestui regulament, și imediat să-și înănteze eventualele observări la același consistoriu, ca apoi congresul viitoriu să pertracteze proiectul ori care ar fi părerile sinoadelor eparhiale.“

Raportorul comisiunii financiare dl Traian Barzu să dechiară mulțamit cu rezultatul obținut, deoarece și el a fost în comisiune la început de părerea, ca să se mai deie odată ocaziune sinoadelor eparhiale ca să se exprime asupra proiectului de regulament din cestiune, ear mai târziu înțelegându-se cu membrii comisiunii financiare dechiară în numele comisiunii, că consimte cu amânarea obiectului acestuia pe sesiunea congresuală proximą și deci retrage propunerea comisiunii.

Apoi dechiară, că deși are motive puternice pentru a combate afirmațiunile dlui Cosma, acum după ce congresul și așa nu va decide în meritul cauzei, află de prisos de a mai lungi discușiunea.

(Va urma)

Topografia satului Măidan

PARTEA III.

Material limbistic sau cuvinte poporale din satul Măidan

Sciind, că un popor numai după limbă să poate cunoasce și dejudeca mai bine, și vîzînd, că literatura noastră până astăzi foarte puțină atențiune au dat părții asteia — uneia dintre cele mai de căpetenie la alte popoare culte —, tot la îndemnul M. O. Domn Dr. Atanasie Marienescu am cules acest material limbistic, care constă din descrierea edificiilor și a lucrurilor cu toate părțile și numirile tehnice ale acelora, pre care românul nostru zilnic le folosese și care fără îndoială nu fără oare-care însemnătate istorică le-au putut susține în graiu atîta timp.

I.

Casa și părțile ei

Casele sunt zidite cu frontul la drum, numai casele mai vechi, de pre timpul robotelor și clăcei, sunt zidite în avlie (obor, ocol) și la stradă au zid separat (tras pre dinaintea ferestrelor) și nu frontul casei, eară zidul este mai înalt decît *preajma* ferestrelor casei. Acest zid spun bătrînii, că pentru aceia ar fi fost făcut, că, venind *seneratorii* sau *păndurii* satului la casă ca să-i mîne la ro-

botă sau clacă, să nu poată întra deloc (nemijlocit) în curte, sau să asculte pre la ferestri, ci să fie siliți din uliță a striga la stăpînul casei; ear acesta dacă nu putea sau nu vrea să meargă la lucru să se poată ascunde de *păndurii*, cari erau opriți și câte de un căne rîu, de a întra îndată în avlie sau casă. Datina de a nu întra în avlie sau în casă la cineva până a nu striga afară pe atarele din casă, la locuitorii nostri să mai susține și astăzi.

Casele din Măidan mai toate sunt făcute din lemn de gorun și numai puține sunt zidite din peatră și mai vîrtos din peatră moale sau tuft.

Cînd să zidese casele mai întăiu să sapă un *șanț* (canal) de 2—3 urme de afund, în care vine zidit *fundamentul*, făcut din peatră de var sau din *sienit* (granit alb), de care mai tot hotarul nostru e plin.

Cînd e gata șanțul pentru fundament, să cheamă preotul ca să sîntească locul casei. Până cetesce preotul rugăciunile usuete ard lumînări de ceară în unghiurile acestui șanț. În unghiul de cătră răsărit, sub peatra ce să pune mai întăiu în fundament să depun monete de aramă și argint din anul zidirei.

Să zice că mai demult, sub aceasta peatră s'ar fi îngropat de viu și un cocoș, ca prin moarte aceluia să fie rescumpărat un membru al familiei destinat a muri, la edificarea casei noaue.¹⁾ Și astăzi să mai crede, că zidindu-să sau adăugându-se (adaptându-se) o casă, unul din casă trebuie să moară. Să mai crede, că zidindu-se în fundamentul casei umbra unui individ, acela negreșit într'un an va muri și să va face *stafie* sau *muroniu*. Umbra acelui mort în tot anul în ziua, în carea i-s'au zidit umbra să va arăta, ocolind casa la mezul nopții. Tot asemenea să crede, că fie-care casă are o *vilvă* carea o păzesce, și carea să zice, că este un șerpe. Cu cât e mai mare vilva, cu atît e mai cu stare, mai avut gazda casei. Pentru aceea un șerpe găsit în casă nu să omoare.

După ce s'a zidit fundamentul, carele de comun dela suprafața pămîntului e cam de un metru de nalt, de 10—14 metri de lung și de 5—8 metri de lat, cît adecă are să vină de lungă și de lată casa. Pre fundament să pun *bulvanii* de gorun, cari sunt de 20—30 cm. de groși ear de lungi cît este și fundamentul. În bulvani să scobesc cu *ștul* (o daltă de fier) cu mîneiu (coadă) ascuțit la ambele capete opuse, așa că dacă dăm în lemn cu o parte a ștului să face tăetura perpendiculară, ear întorcînd ceia-laltă parte și lovind în lemn să face tăetura orizontală sau culcată. „Cu ștul nu vrea să lucre dracu, fiind că face cruce.“

În bulvani să fac atătea „*pilugi*“ sau *țopuri* cîte sunt de lipsă, eară în aceste pilugi vin băgați *căței*, cari stau perpendicular. În căței de ambele părți încă să scobesc *văldăie*, în cari să bagă *bîrnele*, *ușciorni* ușelor și a ferestrelor. Căței de regulă sunt de 2-3 metri, dar sunt și de 2-9 m. de înalți, cum adecă stăpînul voesce să fie de înaltă chilia.

¹⁾ Anul trecut edificându-se de nou casa de sub Nr. C. 3, ear anul acesta cea de sub Nr. C. 127 ne-am înformat pe deplin, că aceasta datină să practică și astăzi.

Între căței se pun *birna*.

Încheetura birnelor (pusul birnelor una peste alta) la unghiurile casei se zice *cheptoare*. Deasupra căteilor se pun în lungime și lățime 4 corzi (sing. coardă), cari țin obada casei (căteii așezați perpendicular în acăror vâlăie de ambele laturi sunt înșirate birnele), ca să nu se desfacă.

Preste corzi se pun *grinzile* în depărtare una de alta tot câte de 1 metru. Corzile și grinzile sunt de regulă dela 20—25 cm. (pătrați) de groase, ear de lungi cum doresce să fie casa de largă.

În capătul fie-cărei grinzi vin scobite *șopuri* (găuri) în cari se bagă *cornii*. Cornii în partea de sus unul de altul se prind cu cunie de lemn și au formă de piramidă. Cornii sunt de regulă de 10—12 cm. de groși și 4—5 metri de lungi. Cornii dela *fundoane* (lățimea casei) se numesc *căpriori*. Pre corni se prind *lăteși* preste cari se prinde șindra (șindila) sau se pune *șigla*.

Dacă casa e mai largă decât de 5 metri se face sub *acoperiș* (sub corni în pod) și *scaun* de grinzi, mai vârtos când casa se acopere (astrucă) cu țigla, ca să spriginească cornii fiind țigla grea. Părțile de din jos ale acoperișului se zic *streșină*, ear dacă la *fundoane* se fac *chible* (adecă zidurile din frunte și dinderept), ce se înalță până la vârful acoperișului, atunci sunt la casă numai doauă streșini.

Căteilor¹⁾ în cari vine ușa, li-se fac *cuptușele* din scânduri. Tot asemenea și celor dela ferestri.

Ușile de regulă sunt de 2 metri de înalte și 90 cm. până la 1 m. de late; lățimea lor se face, ca să aibă proporțiune. Ușile sunt cu *brăvi* (sing. bravă) și închetori sau cu *clențaiță* de fier ori lemn pentru a le ținea închise, ear ca închetori au *piteici* cu *locote*.

Ferestritele sunt dela 70 cm. până la 1 metru și 20 cm. de înalte, ear lățimea după proporție.

La casele din vechime, ferestritele sunt și numai de 30 cm. pătrați, la cari în loc de niagă (sticlă) era *pănuș* (pele de pre târbanul de bou) de animale, prin care străbătea vederea în chilii.

Obada casei se lipesc cu *imală* făcută din lut mes-tecat cu paie, ce se zice *șîrfă* (dela țire); după ce se uscă țîrfa, prin carea se apasă nisce groape până ce e moale cu degetele, se spoesc cu *muruială* sau *spoială* făcută din var și *piesc* [țărinoiu sau năsip] muiate cu apă.

Plafontul se acopere cu scânduri, sau se face din *tiplă* de lemn, ear pre acestea se prind nuele de alun sau trestie, cari spoindu-se se zice *cerime*.

Padimentul ce la noi se numesc și *vatră* se face sau din pământ bătut cu *mațul* sau din scânduri. Partea casei deasupra de plafont se zice *pod*.

În lăuntru obezii casei se fac *imprimezuri* (ziduri) din cărămidă crudă sau din peatră moale [adecă ziduri cari despart chiliile unele de altele] atâtea câte sunt de lipsă pentru încheperile [chilii, sobe], ce vrea să le aibă în casă. Chiliile se fac de comun de 4—5 metri pătrați.

Casele de comun sunt împărțite prin doauă *imprimezuri*, cu câte 2 sobe [chilii] și o *casă* [așa se zice la

noi bucătăriei] sau *cuină*. Una din chilii se întrebunțază și ca *cliet* [cămară]; clietul însă la cele mai multe case se află de o parte a tinzii [amblet, gang], sub care de regulă sunt *cărtoage*²⁾ sau *cotețe* pentru porci, găsce, rățē etc. Casele cele din vechime, înaintea ușei de intrare de cătră avliă au *târnașe* adecă o *plasă* [streșină] răzimată pre coarda casei și pre altă coardă sprijinită de *stlpi* sau *gireci*. [Deasupra de ușa casei, ce duce în curte, se întinde în obor de pre streșina casei o bucată de acoperemēt, care e sprijinită de stlpi, ca să nu ploaie între ușa, ori să bată soarele în casă].

Coșurile caselor, se fac din peatră, lemn sau nuele. Lemnele în coș se pun orizontal, pre ele se pune *slasta* adecă clisa sau *lardul* [slanina] și carnea spre a se afuma și acele lemne se numesc *civiguri*.

Sub multe case se află și *podrum* sau *pimniță* [celariu] cu *copilețe* [găuri în zid de păstrat lucruri, unelte, glaje de prin podrum].

Oamenii în vremile vechi, când bietului român nici vieața, nici averea nu-i erau scutite de fierul și focul popoarelor, ce năvăleau în continu preste el, locuiau în *zomonite*. Să sapă adecă o groapă în pământ, de 1 m. afundă după trebuință [de lungă și largă] preste carea se pun *alfe* din arbori în formă piramidală [ca acoperemētul caselor] preste aceste lemne se pun *glie* [bucăți] de pământ și locuința era gata.

II.

Lucrurile din casă

În casă [bucătărie] se află un *cuptoriu* pentru de *copt pâne* sau un *cămin* pre carele se face focul pentru a se fierbe bucate; cei ce nu coc pită [pâne] și *mălaiu* în *cuptoriu* o coc sub *șest* [un *fideu* mare semioval de bădic] sau în *cerine* de lut pre cămin, carele e de o margine, ca din coș se nu cadă funingine în bucate.

În chilii sunt *cuptoare* [sobe] de bădic [fier turnat] sau de pământ, în cari [cuptoare de pământ] pre toate părțile sunt zidite blidușele mici de pământ, anume arse de olari, pentru ca încălzindu-se cuptoriul, ele să îm-prășcie mai tare căldura.

În chilii sunt *paturi*. În pat se află o *dricală* [strojac] împlută cu paie ori *vreji* [frunze sau ghijă de cucuruz] pre ccesta se așterne o poniavă albă; la căpătâniu sunt căpătânie [perini] împlute cu vreji de cucuruz ori cu pene; apoi pentru astrucat [acoperit] sunt *stranie* [pro-covițe] ori *ponevi* țesute din lână [la unii am văzut strane țesute din păr de capre].

Eară se acoper [astrucă] și cu *păclii*, adecă cojoace mari fără mâneci; ear cei mai cu stare au *dușăguri* [pilotote] cu pene și *paploame* sau iorgane împlute cu pămucă [sau bumbac], și mițe de lână ear preste acestea în pat se pune un covor *poniavă* împuiat frumos [cu flori din coloriferite].

Proprietariul casei la căpătâniu își ține *șurla*, *fluera* și *șueroniul*, ca seara, după ce se culcă, să cânte una casnicilor, spre a uita chinul și osteneala de preste zi.

²⁾ Peșterile unde locuiau oamenii în timpurile primitive și culcușele animalelor sălbatice, încă se zic *cărtoage*.

¹⁾ Căteii sunt la case din lemn, ear la cele de peatră sunt usciori încheeați.

În chilii se află și lăzi sau și *dolapuri* (*ormane scrine*), în cari și pre cari se păstrează haine de purtat și ponevi [covoară] *trîmbe* [suluri] de pânză, *viguri* de cioareci sau pănură din lână etc. *Răsboiul* și *furca* nu lipsesc din nici o casă.

Pre păreți sunt atârinate în cunție *icoane* sante și nici dintr'o casă nu lipsesc icoana praznicului [a patronului casei] cari sunt: „Vinerea mare“ [Cuv. Paraschiva] „Aranghelul“ [Arh. Mihail și Gavril], „Sân-Micoara“ [St. Nicolae, care' serbează numai 4 case din familia Crașovan], „Sânționul“ [St. Ioan Botezătorul] și Sânta Măria mare [Adormirea Născăt. Dhui].

Icoanele după ritul nostru, sunt de pictori desemnate pre uiagă [sticlă] sau pre pânză; în timpul din urmă însă cele mai multe icoane de ritul nostru sunt de hârtie cu inscripțiuni slave sau germane, și modelul asemenea după rit rom.-catolic.

La ferestri între paturi se află masa, încungiurată de lavițe [scaune lungi].

După ușă pre părete se află o *nărură* sau *poliță* pre carea se țin *blide* și *cinere* [tăere] de porcelan și linguri de metal.

Unii au și „*cișuri*“ sau *orare* de părete.

La grinzi sunt *chiți* [buchete] de *bosioc* sau *busioc*, *buziene* [floarea unei „miluite“ sau a zinei numite Budiana] *foiofiu*, *dumbravnic*, *leostean* și *priboiu*. Toate aceste flori se țin [păstrează] în casă, ca să fie la îndemână în casuri obveniente de boale, căci cu aceste flori se fac *cinstele* și se descântă.

În casă [bucătărie] se află vase de case precum un *țest* sau o *cerine* de copt *mălaiu*, pită, turtă de mălaiu și *pogace* de pâne nedospită.

De câte ori se coace mălaiu, mama face câte un *boboloș* [turtă] de prânzișor [dejun] pentru fie-care membru din familie, ca să nu înceapă mălaiul cald, căci începându-se cald se sparge. Ear dacă mama s'a uitat să facă boboloș sau când coace pâne se facă mai ales copiilor *lipină* [coapte ambele pre *jeghiu* adevă cărbuni vii] totdeauna-i *molcomesce* [împacă să tacă] cu credința „că nu'i bine să se înceapă mălaiul ori pita atât timp până ce ajungi și întorci dela moară,“ adevă până s'a recit mălaiul sau pita.

(Va urma)

Liuba-Iana.

Plante folositoare

Poporul nostru cunoaște foarte multe soiuri de plante vindecătoare de morhuri. Pe unele din acestea le și întrebunțează cu succes la anumite morhuri, pe altele le întrebunțează numai în parte, ori că nu le întrebunțează de loc, fiindcă nu cunoaște puterea lor și nu scie cum să le întrebunțeze. Noi vom aminti numai câteva din cele mai cunoscute, pe cari le recomandă preotul Kneipp, arătând totodată și modul întrebunțării lor. Anume:

Socul. Această plantă e cunoscută de toți; ea are în Iulie flori mari, albe. Ceaiul pregătit din rădăcinile de soc vindecă de *hidropie* (boală de apă) și curăță rărunchii. Are bun efect și în contra altor turburări ale pântecelui și scoate sucurile rele prin ud. Toamna târziu se adună rădăcinile socului, se usucă bine la aer și se păstrează uscate sau le sdrobim mărunt și facem praf din ele. Din acest praf se ia de două ori cu vărful unui cuțit și se pune într'o ulcică, peste care se toarnă apă ferbinte și se ferbe câte-va minute; apoi se străcoară și din apa aceasta se bea. Acest lucru trebuie făcut de două ori la zi.

Trifoiul de ballă. (*Manyanthes trifoliata*)—Această plantă crește în pământ rovinos și pe lângă ape curgătoare, are trei foi și e foarte amară. Ceaiul preparat din ea este escelent pentru stomac, de oarece ușurează mistuirea. Acest trifoiu se poate pune în rachi (vinars), din care se bea în fiecare zi câte-un păhărel.

Urzica este planta cea mai desprețuită, dar e mult folositoare. Urzici proaspete uscate și întrebunțate pentru ceaiu, ne scapă de flegma din pept și din plămâni și curăță stomacul, scoțând materiile rele prin urină. Rădăcinile de urzică au un efect și mai mare, fie verzi în timpul verei fie uscate eara. Cum simte cineva, că e atacat de hioropiă (boală de apă), să bea ceai din rădăcini de urzici. Cine vrea să-și curețe sângele, să mănânce vara urzici cât mai multe. Cine suferă de reumatism învechit, să-și bată locurile atacate câteva minute cu urzici proaspete.

Prunul spinos (*Prunus spinosa*). Florile acestui prun sunt purgativul cel mai nevinovat. Ori de câte-ori omul se simte rău, e bine să ia câte un purgativ. Să iai flori de prun, să le fierbi un minut și să bei 3—4 zile ceai de acesta, câte o ulcicuță în fie-care zi. Acesta e un leac bun pentru stomac, căci curăță și întărește.

(Va urma)

Varietăți

Sânțirea unei cruci. Ni-se scrie din Logoj cu datul de 24 Maiu v. următoarele: „Sunt mai mulți ani de când vrednicul nostru concetățan, Domnul *Lazar H. Barbu*, a redicat în mijlocul piațului o cruce monumentală în valoare de preste 1500 fl. Sânțirea acesteia, — întârziată din cauza unui proces cu Uniții, — s'a făcut abia acuma, în *Lunia Rosaliilor* cu ocasiunea eșirei cu litia în „țarina mare“ (partea nemțască). La rentoarcere dela câmp M. O. D. Protopresbiter *Dr. George Popoviciu*, asistat de Părinții *Iosif Tempea* și *Nicolae Birescu* și diaconul *Partenie Peștean*, sevrșesce cu cea mai mare pompă actul numit în fața unui public imens. Piața destul de mare a Logojului a fost prea mică pentru a cuprinde,

afară de credințioșii noștri, pe curioșii atrași de solemnitatea actului sântirii și de corul nostru, care cântând în decursul procesiunii mai multe cântări din liturgie a atras mai întreg orașul la litie.

„După sânta liturgie mai multe corporațiuni și fruntași de ai noștri au felicitat pe Dl. L. H. Barbu, care și-a văzut — cum a zis DSA — încă un vis cu ochii.

„Mai amintesc, că tot în aceeași zi după amiază în gradina „Concordiei“ și la o masă mare s'au ținut multe toaste la adresa Dlui L. H. Barbu, care ședea în fruntea mesei. Șirul toastelor l-a început Dl. C. Brediceanu. Ultima vorbă a fost a Dlui L. H. Barbu, care într'alte a zis: „N'am știut cum se mulțimesc lui Dumnezeu mai bine, pentru că din serac, ce am fost, cu ajutorul lui am ajuns la ceva, — de cât făcând aceasta sântă cruce“.

„Sara i-s'a făcut Dlui L. H. Barbu din partea Reuniunii de cântări o serenadă. După serenadă . . . chef și voie bună în ospitala casă a sârbătoritului, pe care Dumnezeu să-l țină încă mulți ani!“
Sen.

Muşcați de un câne turbat. Vineri în 31 Maiu st. n. au fost mai mulți copii din Caransebeș muşcați de un câne turbat. Între cei muşcați este și o fetiță de 10 ani a părintelui din Iaz Nicolae Ionescu. Deși există mai multe ordinațiuni cu privire la cei muşcați de câni turbați, și deși aceste ordinațiuni prescriu apriat, că cei muşcați au să fie trimiși imediat la institutul de bacteriologie din Budapesta pe spesele statului sau a comunei, cu părere de rău aflăm, că în privința celor muşcați de câne nu s'au făcut din partea magistratului nostru nici o dispoziție și copii muşcați se află încă acasă la părinți, afară de fetița părintelui Ionescu, care a fost imediat dusă de fratele ei prof. Ionescu la institutul de bacteriologie a Drului Babeș din București. Suntem informați, că Dr. Babeș a primit cu bunăvoință fetița în institutul său, unde va sta sub tratament 16 zile. Tratamentul se face grătit. Cu această ocaziune amintim și o întâmplare unică în felul său. Prof. Ionescu a plecat a doua zi la Logoj pentru a-și lua certificat de trecere pentru sine și sora sa și Dl vice-comite nu voia să-î deie certificat zicând, că fetița poate fi dusă și la institutul de bacteriologie din Budapesta. Spunând prof. Ionescu, că fetița nu cunoaște decât numai limba română și că în București are rudeni, a declarat Dl vice-comite, că ei au ordinațiuni ministeriale, ca numai în cas de mare necesitate să deie certificat de trecere și că el nu poate ști ori de sunt adevărate cele spuse de prof. Ionescu, adevă, că sora lui ar fi mușcată de un câne turbat și de aceea ar fi constrâns să ceară certificat de trecere. Numai regreta putem, că Dl vice-comite se poartă în modul acesta față de bărbații noștri și poate trage la îndoială cele spuse de un profesor. Ne ajunge noauă, că într'un cas grav trebuie să mai alergăm după certificate până la Logoj perzând astfel timpul și cheltuind mult! — X.

Maiatul aranjat Dumineca trecută de Reuniunea de cântări și muzică din loc în Teuș, a succes foarte.

Bibliografie. A apărut: *La fîntă*, meditațiune politică de N. Cristea, ases. cons., Sibiu 1895.

Licitațiune minuendă

Pre basa încuviințării Ven. Consistoriu diecesan dtdo 2 Mai 1895 Nrul 1224 B. se escrie licitațiune minuendă pentru renovarea s. biserici gr. or. rom. din comuna Petrovoselo, comitatul Torontal cu prețul esclamarii de 2137 fl. 63 cr.

Licitațiunea minuendă se va ținea Joi în 1/13 Iunie a. c. la 11 oare a. m.

Reflectanții sunt poștiți a se presenta în ziua și oara deșptă în comună, având a depune la începerea licitațiunei vadiul de 10% în bani gata, din prețul esclamarii.

Specificarea de spese și măsuri, precum și condițiunile de licitațiune se pot vedea la oficiul parohial din loc.

Rezultatul licitațiunei intră în putere de drept, numai după aprobarea lui din partea Ven. Consistoriu.

Torontal-Petrovoselo din ședința comitetului parohial ținută la 19 Mai 1895.
[33] 2—2

Pavel Borca,
paroh, și preș. com. par.

Ionachie Neagoe,
not. ad hoc al com. par.

În conțelegere cu mine: *Trifon Miclea*, ppbiter tractual.

Licitațiune minuendă

Pre basa încuviințării Venerabilului Consistoriu diecesan dtdo 12 Maiu a. c. Nr. 1372 B. se escrie licitațiune minuendă pentru lucrările de renovare și adăptare la biserica (din lăuntru) comunei Iaz, lângă Caransebeș cu prețul de esclamarie 4281 fl. 07 cr. v. a. în care sumă se cuprinde lucrul zidariului, lemniariului, pictorului și măsariului.

Licitațiunea se va ținea în școala din Iaz în 6. Iunie 1895 st. vechiu la 11 oare antemeridiane.

Reflectanții vor avea a depune la începutul licitațiunei 10% vadiu în bani gata sau hârtii de valoare.

Planul și specificațiunile de spese și măsuri se pot vedea ori și când la oficiul parohial din Iaz.

Se vor admite ca licitanți numai oameni probați, de omenie și esperti.

Iaz în 18 Maiu 1895 st. vechiu. [34] 2—3

Nicolae Ionescu,
preot și președinte.

Nestor Popoviciu,
notariu,

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Licitațiune minuendă

Pre basa încuviințării Ven. Consistoriu diecesan de dtdo 2 Maiu anul 1895 Nr. 1259 Ep. se escrie licitațiune minuendă, pentru repararea și acoperirea sântei biserici gr. or. rom. din comuna Gataia, protopresbiteratul Vêrșet cu tinichea cu prețul esclamarii de 1545 fl. 75 cr. v. a.

Licitațiunea minuendă se va ținea în 4/16 Iunie a. c. la 2 oare post meridiene.

Reflectanții sunt poștiți a se presenta în ziua și oara hotărîtă în comună, având reflectanții a depune la începutul licitațiunei vadiul de 10% în bani din prețul de esclamarie.

Planul și specificațiunea de spese se pot vedea ori când la oficiul parohial din loc.

Rezultatul licitațiunei intră în putere de drept numai după aprobarea lui din partea Ven. Consistoriu diecesan.

Gataia, din ședința comitetului parohial ținută în 7 Maiu 1895.

[32] 3—3

Comitetul parohial.

